عوامل تعیین‌کننده کارآمدی تدریس از دیدگاه مدرسین غیربالینی دانشگاه علوم پزشکی کردستان

احمد وهابی*، حیدر ندریان، مهناز صیادی، عابدین ایرانپور، کاوه بهمن پور، رحمت‌الله مرادزاده، محمدباقر کریم‌زاده

چکیده

مقدمه: از آنجایی‌که نیازهای جامعه مرتباً در حال تغییراست، ایجاد تغییر در آموزش نیز لازم می‌نماید. دیدگاه اساتید، به عنوان آموزش‌دهندگان و معتبرترین رده‌های درگیر در آموزش پزشکی، از اهمیت بالایی برخوردار است. این مطالعه با هدف بررسی عوامل تعیین‌کننده در کارآمدی تدریس از دیدگاه اساتید غیربالینی دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال ۱۳۸۸ انجام گردید.

روش‌ها: در این مطالعه توصیفی مقطعی، تمامی مدرسین غیر بالینی دانشگاه علوم پزشکی کردستان شامل ۷۲ نفر در سال تحصیلی ۱۳۸۸ مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار جمع‌آوری داده‌ها، پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته و روا و پایا بود که به جمع‌آوری نظرات اساتید در مورد عوامل تعیین‌کننده در کارآمدی تدریس می‌پرداخت. داده‌ها پس از تکمیل توسط مدرسین غیربالینی، کد گذاری و با استفاده از آزمون‌های آمار توصیفی (فراوانی و درصد) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج: مدرسین غیر بالینی، داشتن توان علمی (۹۷/۲ درصد)، توانایی سخنوری (۹۷/۲ درصد)، توان مهارت‌های ارتباطی (۹۵/۹ درصد)، توان ایجاد تفکر انتقادی در دانشجو (۹۱/۶ درصد)، مدرک تخصصی (۸۸/۸ درصد) و توان ایجاد حل مشکل در دانشجو (۸۴/۷ درصد) را به ترتیب مهم‌ترین عوامل تعیین‌کننده کارآمدی تدریس می‌دانستند و ۶۸/۱ درصد آنان معتقد بودند که فعالیت پژوهشی استاد نقش زیادی در موفقیت آموزشی او دارد.

نتیجه‌گیری: عوامل متعددی بر کارآمدی تدریس مدرسین غیربالینی تأثیر می‌گذارد که توجه به این عوامل در هنگام برنامه‌ریزی کارگاه‌های آموزشی و بازآموزی برای مدرسان می‌تواند کمک شایانی به موفقیت و مؤثر بودن این کارگاه‌ها در آموزش پزشکی کشورمان نماید. نتایج این تحقیق بر ضرورت گنجاندن واحدهای مربوط به اصول و نحوه تدریس در کوریکولوم‌های دوره‌های کارشناسی ارشد و دکتری تاکید می کند.

واژه‌های کلیدی: کارآمدی تدریس، آموزش پزشکی، مدرسین غیربالینی، توانمندسازی استاد

مجله ایرانی آموزش در علوم پزشکی/ فروردین ۱۳۹۱؛ ۱۲(۱): ٤٦ تا ٥٤

مقدمه

آموزش به معنی هر گونه فعالیت یا تدبیر از پیش طرح‌ریزی شده‌ای است که با هدف ایجاد یادگیری در

* **نویسنده مسؤول:** احمد وهابی*،کارشناس ارشد حشره‌شناسی پزشکی، گروه بهداشت عمومی، دانشکده بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی کردستان. سنندج، ایران.
ahvahhabi@gmail.com

حیدر ندریان، کارشناس ارشد آموزش بهداشت، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، سنندج، ایران. (haidar5885@yahoo.com)؛ مهناز صیادی، کارشناس پرستاری، دانشگاه علوم پزشکی کرمانشاه، بیمارستان قدس، پاوه، کرمانشاه، ایران. (msayyadi1359@yahoo.com)؛ عابدین ایرانپور، دانشجوی دکتری تخصصی آموزش بهداشت، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
(abediniranpour@yahoo.com)؛ کاوه بهمن پور، کارشناس ارشد پرستاری، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، سنندج، ایران.
(kaveh_hpt@yahoo.com)؛ رحمت الله مرادزاده، کارشناس ارشد اپیدمیولوژی، گروه پرستاری، دانشکده پرستاری و مامایی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج، سنندج، ایران.
(moradzadehr@yahoo.com)؛ محمدباقر کریم زاده، دانشجوی تخصص بیماری‌های عفونی، دانشگاه علوم پزشکی تهران، تهران، ایران.
(karimzadehm@yahoo.combgh)

تاریخ دریافت مقاله: ۸۹/۱۲/۱۱، تاریخ اصلاحیه: ۹۰/۸/۱۹، تاریخ پذیرش: ۹۰/۱۰/۲۲

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

فراگیران و ایجاد تغییرات لازم در رفتار آنها طراحی و اجرا می‌شود(۱و۲).

در امر تدریس اهمیت نقش مدرس یا استاد به عنوان فرد آموزش‌دهنده در حصول به هدف‌های تعلیم و تربیت و نیز وسیله‌ای که برنامه تحصیلی توسط او به اجرا در می‌آید انکارناپذیر است(۳). در دانشگاه‌های علوم پزشکی، اعضای هیأت‌علمی جزء با ارزشترین عناصر آموزشی هستند که وظیفه آموزش و تدریس دانشجویان مهم‌ترین فعالیت آنها است(٤).

علی‌رغم اهمیت نقش استاد، در آموزش رشته‌های پزشکی در اکثر موارد از فارغ‌التحصیلان متخصص رشته‌های پزشکی به عنوان عضو هیأت‌علمی و مدرس استفاده می‌شود، بدون آنکه این افراددر ارتباط با مفهوم آموزش و شرایط و لوازم آن، آموزش کافی دیده باشند. لذا آموزش دادن این افراد در رابطه با راهکارهای آموزشی و تدریس ضروری به نظر می‌رسد. در این رابطه استفاده از دیدگاه مدرسین دانشگاه‌های علوم پزشکی از یک طرف می‌تواند تجارب وسیعی را در اختیار برنامه‌ریزان آموزشی قرار دهد و از طرف دیگر می‌تواند فاصله بین تئوری‌های کلاسیک آموزشی و مشکلات و موانع عملی اجرای این نظریه‌ها را در عمل کاهش داده و به این ترتیب نقش مهمی در رویکرد واقع گرایانه مسؤولین و برنامه‌ریزان نسبت به وضعیت آموزشی دانشگاه ایفا کند.

مطالعات زیادی در زمینه دیدگاه‌های مدرسین در مورد آموزش و همچنین مشکلات آنان در این رابطه وجود دارد که نشان‌دهنده اهمیت نظرات آنها درامر تدریس و آموزش است(۵تا۹). در مطالعه‌ای که در دانشگاه علوم پزشکی تهران انجام شد، مشخص گشت که بیش از نیمی از اعضای هیأت‌علمی دانشکده پزشکی از عملکرد آموزشی دانشکده خود ناراضی بودند و عمده‌ترین مشکلات آموزشی از دیدگاه آنها به ترتیب اولویت عبارت بود از: عدم قانون‌مندی، عدم برنامه‌ریزی مناسب، عدم توجه به مسائل آموزشی، مشکلات مدیریتی، و مشکلات مادی(۱۰).

در مطالعه دیگری ٤۲ درصد اساتید، وضعیت آموزشی دانشجویان را به طور کلی نسبت به دوره‌های قبل ضعیف‌تر ارزیابی نموده و ۸۵ درصد آنها به کاهش انگیزه و توان دانشجویان و به خصوص علاقمندی آنها نسبت به دوره‌های گذشته اشاره داشته‌اند که در این رابطه ۵۰ درصد اساتید، مشکلات برنامه‌ریزی آموزشی را در این امر مؤثر دانسته‌اند(۱). مطالعات دیگری نشان داد که به نظر اساتید، دوره آموزش پزشکی عمومی حتی حداقل استاندارد مورد نیاز دانشجویان پزشکی را فراهم نکرده است و به طور کلی از دیدگاه این اساتید کیفیت آموزش پزشکی در چند سال اخیر کاهش داشته است(۱۱و۱۲).

یکی از مشکلات عمده ما در آموزش پزشکی کمبود معیارهای تدریس کارآمد و مؤثر تدوین شده می‌باشد. تدریس کارآمد مجموعه‌ای از ویژگی‌ها و اعمال مدرس است که از طریق آنها اهداف آموزشی حاصل می‌شود(٤). می‌توان گفت که فرایند یادگیری تحت تأثیر عوامل متعددی مانند رفتارهای فراگیران، تمایل به یادگیری، محتوای درسی، محیط و منابع فیزیکی است. با این وجود، محققان عرصه آموزش، تدریس مؤثر و کارآمد را مهم‌ترین عامل در پیشرفت آموزشی و یادگیری دانشجو تشخیص داده‌اند(۱۳و۱٤).

یکی از عوامل کارآمد بودن تدریس می‌تواند مشارکت دانشجویان در یادگیری باشد(۱۵). مهارت‌های ارتباطی استاد نیز تأثیر زیادی بر آموزش مؤثر در محیطهای آموزشی دارد(۱٦)، بنابراین آموزش مهارت‌های ارتباطی می‌تواند به عنوان یکی از اصول آموزش درکلیه رشته‌ها و تخصص‌ها مد نظر قرار گیرد(۱۷). زیرا که داشتن مهارت‌های ارتباطی مؤثر در مدرس می‌تواند انگیزه یادگیری و نیز اعتماد به نفس را در دانشجویان افزایش دهد(۱۸).

برخی مطالعات نشان داده است که تدریس خوب و کارآمد با محتوای دانش فرد و توانایی‌های وی جهت

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

انتقال این دانش به دیگران ارتباط قوی دارد(۱۹و۲۰). محققان معتقدند که مدرسان می‌بایست با کلاس به مثابه یک خانواده برخورد کنند و بر جنبه‌های روابط بین فردی و عاطفی آنها تأکید نمایند. توجه به نظرات فراگیران و مدرسان در فرایند آموزش در جهت شناسایی عوامل مؤثر در ارتقاء کیفیت آموزش نیزنقش کلیدی دارد(۲۱).

با توجه به نتایج اشاره شده در بالا، در مجموع این گونه به نظر می‌رسد که استفاده از تجربیات و نظرات اساتید می‌تواند نقش مهمی در نشان دادن عوامل کارآمدی تدریس جهت تدوین برنامه‌های آموزشی مناسب‌تر و کمک به حل مشکلات گذشته و ارتقای سطح آموزش دانشگاه داشته باشد. با توجه به ناکافی بودن اطلاعات این زمینه و به دلیل این که تاکنون مطالعه‌ای در این مورد در دانشگاه علوم پزشکی کردستان انجام نشده است، مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل تعیین‌کننده کارآمدی تدریس از دیدگاه اساتید غیربالینی دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال ۱۳۸۸ انجام گردید.

روش‌ها

این پژوهش، مطالعه‌ای توصیفی مقطعی بود که در آن تمامی مدرسین غیر بالینی مشغول به تدریس در همه دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی کردستان (۷۲ نفر) که در سال تحصیلی ۸۸-۱۳۸۷ مشغول به تدریس بودند، مورد مطالعه قرار گرفتند. ابزار گردآوری داده‌ها پرسشنامه‌ای محقق‌ساخته مشتمل بر دو قسمت بود. قسمت اول مربوط به مشخصات فردی و زمینه‌ای از جمله: سن، جنس، وضعیت تأهل، وضعیت استخدامی، مرتبه علمی، سابقه تدریس، دانشکده محل خدمت، واحدها و کارگاه‌های گذرانده شده در رابطه با روش تدریس بود. قسمت دوم پرسشنامه شامل ۲۰ سؤال در حیطه‌های وضعیت مدیریت آموزشی دانشگاه (۵ سؤال)، ویژگی‌های یک مدرس غیربالینی موفق (۷ سؤال) و زیرمقیاس وضعیت امکانات و شرایط آموزشی دانشگاه (۸ سؤال) بود. پرسشنامه با مقیاس سه درجه‌ای (کم-متوسط-زیاد) و از صفر (کم) تا ۲ (زیاد) نمره گذاری شد. به منظور تعیین پایایی ابزار از ضریب آلفای کرونباخ استفاده گردید که میزان آن α=۰/۸۸ به دست آمد.

شرکت مدرسین در مطالعه اختیاری و بر اساس رضایت آن‌ها بود و قبل از تکمیل پرسشنامه، هدف مطالعه برای آن‌ها توضیح داده شد. پرسشنامه‌ها با مراجعه به اتاق مدرسین غیربالینی در اوقات آزاد آنها در اختیارشان گذاشته شد تا در صورت تمایل آن را تکمیل نمایند. پس از تکمیل پرسشنامه‌ها، جمع‌آوری و کد گذاری شده و توسط نرم‌افزارSPSS-15 و با استفاده از آمار توصیفی (فراوانی و درصد) مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت.

نتایج

تمامی افراد مورد مطالعه (۷۲ نفر) پرسشنامه‌ها را تکمیل نموده و میزان پاسخ‌دهی ۱۰۰ درصد بود. ۲۵ نفر(۳٤/۷۲ درصد) افراد مورد مطالعه زن و بقیه مرد بودند. ٦۲ نفر (۸٦ درصد) افراد متأهل و بقیه مجرد بودند. از بین مدرسین مورد مطالعه ۳۱ نفر (٤۳/۱ درصد) هیأت‌علمی مربی، ۱۸ نفر (۲۵ درصد) هیأت‌علمی استادیار، ۸ نفر (۱۱/۱ درصد) همتراز هیأت‌علمی و ۱۵ نفر (۲۰/۸ درصد) بقیه کارشناسان ارشدی بودند که به صورت کارمندی در دانشگاه مشغول به کار بودند. حدود ۵۱ درصد نمونه‌ها (۳۷ نفر) در دانشکده پزشکی، ۲۹/۲ درصد (۲۱ نفر) در دانشکده پرستاری و مامایی و بقیه در دانشکده بهداشت مشغول به تدریس بودند.

۵۱ درصد نمونه‌ها (۳۷ نفر)، قبل از شروع به کار تدریس دوره یا واحدهایی در ارتباط با روشهای آموزشی را گذرانده بودند. همچنین، ۷٦/٤ درصد مدرسین (۵۵ نفر) بعد از اشتغال در کارگاه‌های روش تدریس شرکت داشته اند. ٦۸ درصد نمونه‌ها (٤۹ نفر) نیز محتوی کارگاه‌هایی که در آن شرکت کرده‌اند را با نیازهای آموزشی مدرسین متناسب دانسته بودند.

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

جدول ۱ دیدگاه مدرسین غیربالینی دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی کردستان را در مورد عوامل مؤثر بر کارآمدی تدریس نشان می‌دهد. ٤١/٦ درصد (٣٠ نفر) از مدرسین معتقد بودند که مسؤولین توجه زیادی برای مشکلات آموزشی آنها قایل هستند. همان‌طور که در جدول ۱ ملاحظه می‌شود، مدرسین توان علمی (۹۷/۲ درصد، ۷۰ نفر)، و توانایی سخنوری (۹۷/۲ درصد، ۷۰ نفر) را مهم‌ترین عوامل کارآمدی تدریس مدرس می‌دانستند و ٦٨/١ درصد (٤٩ نفر) آنان معتقد بودند که فعالیت پژوهشی استاد نقش زیادی در موفقیت آموزشی او دارد.

جدول ۱: درصد و توزیع فراوانی دیدگاه مدرسین غیر بالینی دانشکده‌های دانشگاه علوم پزشکی کردستان نسبت به عوامل مؤثر بر کارآمدی تدریس

عوامل مؤثر بر کارآمدی تدریس	زیاد تعداد(درصد)	متوسط تعداد(درصد)	کم تعداد(درصد)
حیطه وضعیت مدیریت آموزشی			
نقش اساتید در ارزشیابی برنامه‌های آموزشی	٤٤ (٦١/٢)	١٥ (٢٠/٨)	١٣(١٨)
مناسب بودن نحوه اجرای قوانین آموزشی	٣٧ (٥١/٤)	٢٢ (٣٠/٦)	١٣ (١٨)
مناسب بودن برنامه‌ریزی آموزشی در دانشکده‌ها	٣٣ (٤٥/٨)	٣٠ (٤١/٧)	٩(١٢/٥)
مناسب بودن مدیریت آموزشی در دانشکده‌ها	٣٧(٥١/٤)	٢٤ (٣٣/٣)	١١(١٥/٣)
مناسب بودن توجه مسؤولین به مشکلات آموزشی	٣٠ (٤١/٦)	٢٣ (٣١/٩)	١٩ (٢٦/٥)
حیطه مهم‌ترین عوامل درکارآمدی تدریس مدرسین			
مدرک تخصصی لازم	٦٤ (٨٨/٨)	٧ (٩/٧)	١ (١/٥)
داشتن توان علمی	٧٠ (٩٧/٢)	٢ (٢/٨)	–
توانایی سخنوری	٧٠ (٩٧/٢)	٢ (٢/٨)	–
توان مهارت‌های ارتباطی	٦٩ (٩٥/٩)	٣ (٤/١)	–
توان ایجاد تفکر نقاد	٦٦ (٩١/٧)	٦ (٨/٣)	–
توان ایجاد حل مشکل در دانشجویان	٦١ (٨٤/٧)	١١ (١٥/٣)	–
فعالیت پژوهشی استادان	٤٩ (٦٨/١)	١٦ (٢٢/٢)	٧ (٩/٧)
حیطه امکانات آموزشی			
مناسب بودن مکان تشکیل کلاس‌ها	٣٨ (٥٢/٨)	٣٠ (٤١/٧)	٤ (٥/٥)
مناسب بودن ابعاد کلاس‌ها	٣٨ (٥٢/٨)	٢٧ (٣٧/٥)	٧ (٩/٧)
مناسب بودن امکانات فیزیکی کلاس‌ها	٣٢ (٤٤/٥)	٣١ (٤٣/١)	٩ (١٢/٥)
مناسب بودن فضای تشکیل کلاس‌ها	٣٤ (٤٧/٢)	٢١ (٢٩/٢)	١٧ (٢٣/٦)
مناسب بودن وضعیت ماژیک و...	٤٣ (٥٩/٧)	٢٥ (٣٤/٧)	٤ (٥/٦)
مناسب بودن وضعیت و تعداد اورهد و...	٣٩ (٥٤)	٢٣ (٣٢)	١٠ (١٤)
مناسب بودن وضعیت و تعداد اسلاید و...	٢٨ (٣٨/٨)	٢٩ (٤٠/٣)	١٥ (٢٠/٩)
مناسب بودن وضعیت فیزیکی شیب، سکو، صندلی،...	٢٧ (٣٧/٥)	٢٧ (٣٧/٥)	١٨ (٢٥)

بحث

مطالعه حاضر با هدف بررسی عوامل تعیین‌کننده کارآمدی تدریس از دیدگاه اساتید غیربالینی دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال ۱۳۸۸ انجام گردید.

نتایج نشان داد که درصد نسبتاً بالایی از مدرسین بعد از آغاز به کار به عنوان مدرس، در کارگاه‌های روش تدریس شرکت داشته و بیش از نیمی از آنها نیز محتوای کارگاه‌ها را با نیازهای آموزشی خود متناسب

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

می‌دانستند. این نتایج با یافته های مطالعه انجام شده در مرکز مطالعات و توسعه آموزش پزشکی دانشگاه علوم پزشکی تهران همخوانی دارد که در آن مشخص شد اعضای هیأت‌علمی، نیاز خود را به کارگاه‌های آشنایی با فرایند آموزشی، طرح درس، و ارزشیابی و استاندارد سازی سئوالات امتحانی اعلام کرده بودند(۲۲). در مطالعه مشابه دیگری که در تبریز در مورد آموزش طب سرپایی انجام شده بود، ۷۷ درصد اعضای هیأت‌علمی خواهان شرکت در کارگاه‌هایی در زمینه آشنایی با جزئیات مربوط به آموزش طب سرپایی بودند(۲۳). این نتایج حاکی از احساس نیاز اعضای هیأت‌علمی نسبت به آشنایی بیشتر با جنبه‌های مختلف کارآمدی تدریس است. مطالعات دیگری نیز بر امر یادگیری حرفه‌ای مستمر و آموزش ضمن خدمت مدرسان در دانشگاه‌ها مانند شرکت در کارگاه‌های آموزشی تأکید نموده‌اند که با یافته مطالعه حاضر همخوانی دارد(۲٤و۲۵). تشابه نتایج مطالعه حاضر با مطالعات دیگر می‌تواند حاکی از اهمیت برگزاری کارگاه‌ها از دیدگاه مدرسان دانشگاه‌های علوم پزشکی سراسر کشور و اتفاق نظر آنها در این زمینه باشد.

دانشجویان انتظارات فراوانی از استادان در مورد کارآیی تدریس دارند که این موارد از نتایج ارزشیابی دانشجویان از استادان مشخص می‌شود. از جمله این موارد می‌توان به روز بودن اطلاعات علمی اساتید، برقراری مهارت ارتباطی، نحوه استفاده مناسب از وسایل آموزشی و غیره اشاره کرد که استادان قادر هستند این نیازهای آموزشی خود را از طریق شرکت در کارگاه‌های آموزشی در این راستا برآورده کنند. نتایج مطالعات دیگر هم در این راستا می‌باشد(۲٦و۲۷).

تامسون (Thompson) و همکاران نیز درمطالعه شان به ویژگی‌های یک مدرس کارآمد اشاره کردند. به اعتقاد آنها این موارد را می‌توان از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی در این زمینه، به مدرسین آینده آموزش داد. این ویژگی‌ها عبارتند از: عدالت (برقراری عدالت بین دانشجویان)، مثبت نگری و ایجاد نگرش مثبت در دانشجویان، آمادگی و تسلط به موضوع مورد بحث در کلاس، برقراری ارتباط فرد به فرد با دانشجویان، شوخ طبعی، خلاقیت در تدریس، پذیرش اشتباهات، بخشندگی، احترام به دانشجویان، داشتن توقعات بالا از دانشجویان و تشویق و کمک به آنها جهت برآورده نمودن این انتظارات، حمایت عاطفی از دانشجویان در موقعیت‌های مختلف، ایجاد حس تعلق به کلاس در دانشجویان(۲۸). مطالعه حاضر نیز نشان داد که مدرسین، داشتن توان علمی، توانایی سخنوری، داشتن مهارت‌های ارتباطی، توان ایجاد تفکر انتقادی در دانشجو، داشتن مدرک تخصصی و توان ایجاد حل مشکل در دانشجو را به ترتیب مهم‌ترین عوامل کارآمدی تدریس مدرس می‌دانستند و اکثریت آنان معتقد بودند که فعالیت پژوهشی استاد نقش زیادی در موفقیت آموزشی او دارد. به عنوان تأییدی بر یافته‌های مطالعه حاضر، کریاکو (Kyriacou) عنوان می‌کند که تدریس مؤثر بستگی به وجود جو مثبت در کلاس دارد و داشتن مهارت ارتباطی مؤثر با دانشجویان را در ایجاد جو مثبت در کلاس دخیل می‌داند(۲۹).

داشتن مهارت ارتباطی درست و مؤثر یک مدرس می‌تواند باعث افزایش انگیزه یادگیری در دانشجویان بشود(۱۸). در مطالعه‌ای که اسپنسر (Spencer) در سال ۲۰۰۳ انجام داد به این نتیجه دست یافت که مهارت‌های ارتباطی استاد تأثیر زیادی بر آموزش مؤثر در محیطهای آموزشی دارد(۱٦). در مطالعه دیگر این گونه عنوان شده است که مدرسان می‌بایست با کلاس به مثابه یک خانواده برخورد کنند و بر جنبه‌های روابط بین فردی و عاطفی تأکید نمایند. بنابراین می‌توان آموزش مهارت‌های ارتباطی را به عنوان یکی از اصول آموزش در همه رشته‌ها و تخصص‌ها مد نظر قرار داشت و آنها را در گارگاه‌های راه‌کارهای تدریس مؤثر به کار برد(۱۷)

مطالعات دیگری نیز عنوان نموده‌اند که تدریس خوب و کارآمد ارتباط قوی با محتوای دانش فرد و توانایی‌های وی جهت انتقال این دانش به دیگران دارد که با یافته‌های

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

مطالعه حاضر همخوان است(۱۹و۲۰).

بر اساس بررسی متون و پژوهش‌های مختلف، فعالیت‌های یادگیری حرفه‌ای زیر، برای توانمندسازی مدرسان جهت مواجهه با تغییرات سریعی که در عصر اطلاعات با آن روبرو هستند ضروری و مؤثر است. این فعالیت‌ها عبارتند از: به روز بودن (جمع‌آوری دانش و اطلاعات جدید)، محقق بودن و آزمایش‌گری، داشتن رفتار بازتابی (دادن و خواستن بازخورد)، تسهیم دانش و نوآوری و خلاقیت(۳۰تا۳۲).

نتایج مطالعه حاضر نشان‌دهنده نقش ناچیز مدرسین در ارزشیابی برنامه‌های آموزشی و همچنین بیانگر اهمیت اندک مسؤولین به مشکلات آموزشی است. در صورتی که نتایج مطالعات نشان‌دهنده این موضوع است که توجه به نظرات فراگیران و مدرسان نقش کلیدی در شناسایی عوامل مؤثر بر ارتقای کیفیت آموزش دارد.(۲۱و۳۳)

نتایج مطالعه کنونی نشان‌دهنده عدم انجام ارزشیابی‌های مناسب از برنامه‌های آموزشی است که این امر خود منجر به عدم دریافت بازخورد مناسب از میزان موفقیت برنامه درسی و در نهایت عدم دستیابی به اهداف نهایی برنامه آموزشی در این دانشگاه می‌شود.

مطالعات انجام شده در کشور نشان می‌دهد که مشکلات متعددی در زمینه ساختار و سیستم آموزشی فعلی کشور(۳٤) و قوانین و مقررات موجود آموزشی(۳۵) وجود دارد. در مطالعه‌ای که رضوی و همکاران در سال ۲۰۰۹ در ایران انجام دادند عنوان نمودند که به طور کلی از دیدگاه اساتید کیفیت آموزش پزشکی در چند سال اخیر پایین آمده است(۱۲). نتایج مطالعه حاضر به نوعی بر وجود این مشکلات صحه می‌گذارد. علاوه بر آن هماهنگ با پیشنهاد به عمل آمده در سایر مطالعات مبنی بر مشارکت بیشتر مدرسین در امر برنامه‌ریزی آموزشی و تجدیدنظر کلی در این رابطه(۳٦) چنین به نظر می‌رسد که مشارکت مستمر و قانونمند مدرسین و انعکاس مداوم نظرات آنان، نقش مهمی در تحولات ضروری و اجتناب ناپذیر روند آموزش پزشکی داشته و توجه بیش از پیش در این زمینه پیشنهاد می‌گردد.

محدود بودن نتایج این مطالعه به دانشگاه علوم پزشکی کردستان و همچنین این که در این مطالعه مدرسان مختلف با رشته‌های تحصیلی و تخصصهای متفاوت شرکت داشتند، ممکن است نتایج مطالعه را تاحدودی تحت تأثیر قرار داده باشد. پس انجام مطالعات دیگری در این زمینه و در سایر دانشگاه‌های علوم پزشکی کشور پیشنهاد می‌گردد.

نتیجه‌گیری

نتایج مطالعه حاضر بیانگر این است که از دیدگاه مدرسین غیربالینی عوامل متعددی مانند توانمندی توان علمی، توانایی سخنوری، داشتن مهارت‌های ارتباطی، غیره بر کارآمدی تدریس آنها تأثیر دارد که توجه به این عوامل در هنگام برنامه‌ریزی‌های آموزشی دانشکده‌ها نظیر برگزاری کارگاه‌های آموزشی و بازآموزی برای مدرسان می‌تواند کمک شایانی به موفقیت و مؤثر بودن این برنامه‌ها داشته باشد داشته باشد.

قدردانی

از تمامی اساتیدی که در جمع‌آوری و تکمیل پرسشنامه‌ها ما را یاری نمودند، تشکر و قدردانی می‌نماییم.

منابع

1. Assadullahi P, Afshari P. [The comparison of tutors' and students' opinions in respect to present academic condition]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(0): 14-5. [Persian]
2. Bazrafkan L, Nikseresht AR. [Barrasye didgahe asatide daneshgahe oloom pezeshki piramoone tadvine tarhe dars dar sharayete mojood]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(1): 28. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

3. Behrangi MR (Translator). [Models of Teaching]. Joyce B, Weil M, Calhoun E (Authors). 4th ed. Tehran: Kamale Tarbiat; 2007. [Persian]
4. Zohoor A, Eslaminejad T. Teacher's effective teaching criteria as viewed by the students of Kerman University of Medical Sciences. Journal of Medical Education. 2004; 4(2): 65-70.
5. Liu Y, Huang C. Concerns of Teachers about Technology Integration in the USA. European Journal of Teacher Education. 2005; 28(1): 35-47.
6. Christou C, Eliophotou-Menon M, Philippou G. Teachers' Concerns Regarding the Adoption of a New Mathematics Curriculum: An Application of CBAM. Educational Studies in Mathematics. 2004; 57(2):157-76.
7. Swennen A, Jörg T, Korthagen F. Studying Student Teachers' Concerns, Combining Image-Based and More Traditional Research Techniques. European Journal of Teachers Education. 2004; 27(3): 265-83.
8. Capel S. Secondary Students' Development as Teachers over the Course of a PGCE Year. Educational Research. 2001; 43(3): 247-61.
9. Hui EKP. Hong Kong students' and teachers' beliefs on students' concerns and their causal explanation. Educational Research 2001; 43(3): 279-94.
10. Zafarghandi MR, Fotouhi A, Rezaei A, Sadeghniat Kh, Mehrdad R. [An opinion poll of the faculty members of Tehran university of medical sciences about the problems of the university and faculties, November and December 97]. Journal of Tehran Medicine Faculty. 1998; (4): 87-91. [Persian]
11. Bazrafkan L, Dehghani MR, Dehbozorgian M. [A comparison of academic staff and students opinions toward medical education process]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(0): 17. [Persian]
12. Razavi SM, Nooraei SM, Hatami H, Sadeghiopoor HR. Integration of Medical Education in Medical Services: A Cross Sectional Study. Acta Medica Iranica 2009; 47(3): 203-7.
13. Bardes CL, Hayes JG, Falcone DJ, Hajjar DP, Alanso DR. Measuring Teaching: A Relative Value Scale in Teaching. Teaching and Learning in Medicine. 1998; 10(1): 40-3.
14. Artiles AJ. Assessing the link-between teacher cognition, teacher's behaviors, and pupil responses lessons. Teaching and Teacher Education. 1994; 10(5): 465-81
15. *Hartley S, Gill D, Carter F, Walters K, Bryant P.* Teaching Medical Students in Primary and Secondary Care: a resource handbook. Chapter 8: Teaching in Clinical Seting. [Cited 2012 Feb 12]. Available from: http://demo.idocscript.com/ddata/127.pdf
16. Spencer J. ABC of learning and teaching in medicine. BMJ. 2003; 326(7389):591-4.
17. Davis P. Delivering bad news. Communication skills must be part of medical education in all specialties. BMJ. 2001; 322(7290): 865.
18. Paterson B, Crawford M. Caring in nursing education: An analysis. J Adv Nurs. 1994; 19(1):164-73.
19. Powell RR. The influence of prior experiences on pedagogical constructs of traditional and nontraditional preservice teachers. Teaching and Teacher Education 1992; 8(3): 225-38.
20. Weinstein CS. Prospective elementary teachers' beliefs about teaching: implications for teacher education. Teaching and Teacher Education 1990;6(3), 279-90
21. Whitehead D. The academic writing experiences of a group of student nurses: a phenomenological study. J Adv Nurs. 2002; 38(5): 498-506.
22. Soheili S, Zeinaloo AA, Sedighigilani MA, Khakbazan Z. [The effects of educational workshops holds by EDC of Tehran University of Medical Sciences on the participant faculty]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(0):53. [Persian]
23. Abbasalizadeh F, Sahaff Ebrahim F, Khoshbaten M. [Barrasye agahi va negareshe azaye heiat elmye balinye daneshgahe oloom pezeshkye Tabriz dar zamineye amoozeshe tebe sarepaei]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(0): 86. [Persian]
24. Putnam RT, Borko H. What Do New Views of Knowledge and Thinking Have To Say about Research on Teacher Learning? Educational Researcher. 2000; 29(1): 4-15.
25. Sleegers P, Bolhuis S, Geijsel, F. School improvement within a knowledge economy: Fostering professional learning from a multidimensional perspective. International Handbook of Educational Policy. 2005; 13(2): 527-41.
26. Nouhi E, Haghdoost A, Farajzadeh S. [Effects of primary workshops of teaching methods on knowledge, attitude and practice of instructors in Kerman University of Medical Sciences]. Journal of Ghazvin University of Medical Sciences. 2002; 6(2): 5-9. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

27. Bahadorani M, Yamani N. [Assessment of knowledge, attitude and computer skills of the faculty members of Isfahan University of Medical Sciences in regard to the application of computer and internet in medical education]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(0): 16-7. [Persian]
28 Thompson S, Greer JG, Greer BB. Highly Qualified for Successful Teaching: Characteristics Every Teacher Should Possess. [Cited 2012 Feb 12]. Available from: www.usca.edu/essays/vol 102004/thompson.pdf
29. Kyriacou C. Essential Teaching Skills. Third edition. Cheltenham: Nelson Thornes Ltd; 1998.
30. Kwakman K. Factors affecting teachers' participation in professional learning activities. Teaching and Teacher Education. 2003; 19: 149-70.
31. Geijsel FB. Sleegers PJC. Stoel RD. Krüger ML. The effect of teacher psychological, school organizational and leadership factors on teachers' professional learning in Dutch schools. The Elementary School Journal. 2009; 109(4): 406-27.
32. Mousavi H, Javadi R. [Effective factors in optimizing learning from the viewpoints of the nonclinical medical academics of Bandar Abbas medical faculty]. Hormozgan Medical Journal. 2011; 15(2): 122-7. [Persian]
33. O'Connell W R, Smartt S H. Improving faculty evaluation: a trial in strategy. Atlanta: Southern Regional Education board; 1979.
34. Safari Y, Bazargan R, Darabi F, Salari N. [Barrasye didgahe modaresine daneshgahe oloom pezeshkye Kermanshah dar khosoose mavaneae estefade az raveshhaye tadrise faal]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(1): 82. [Persian]
35. Foroud A, Foroud A. [The views of students and faculty members of nursing and midwifery about clinical education problems]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(0): 24-5. [Persian]
36. Mohammadi M, Zeinaloo AA, Geranmayeh M, Soheili A, Arefanian H. [Review of the viewpoints of the faculty members of Tehran University of Medical Sciences on the current problems in educational programming at the university]. Iranian Journal of Medical Education. 2002; 2(0): 39. [Persian]

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]

A Quantitative Study of Determinant Factors of Effective Teaching in Kurdistan University of Medical Sciences: Non-Clinical Teachers' Viewpoints

Ahmad Vahabi[1], Haidar Nadrian[2], Mahnaz Sayyadi[3], Abedin Iranpour[4], Kaveh Bahmanpour[5], Rahmatollah Moradzadeh[6], Mohamad Bagher Karimzadeh[7]

Abstract

Introduction: *Society needs are constantly changing. As a result, it seems to be necessary to make changes in education as well. The viewpoints of faculty members as the educators and the most authentic group involved in medical education system are of significant influence. This study was conducted to investigate the determinants of effective teaching from non-clinical teachers' viewpoint in Kurdistan University of Medical Sciences.*

Methods: *In this descriptive cross-sectional study, the entire 72 non-clinical teachers in academic year 2009 were selected for investigation. Data collection tool was a questionnaire made by researcher which was validated and reliable. Faculties' viewpoints toward determinants of effective teaching were collected via this questionnaire. After completion of the questionnaire, data was codified and analyzed using descriptive statistics.*

Results: *Nonclinical teachers believed that: having scientific capability (97.2%), public speaking competency (97.2%), communication skills (95.9%), the capability to develop critical thinking in the students (91.6%), professional degree (88.8%), and the ability to motivate students for problem solving (84.7%) are respectively the most important factors determining effective teaching. Meanwhile, 68.1% of the respondents believed that the teacher's research activity is considered significant in his educational success.*

Conclusion: *The results of the study revealed that several factors may influence the effective teaching of non-clinical teachers. Considering these factors at the time of planning and running training workshops for teachers may help these programs to be more effective and successful. Our results may also emphasize on the necessity of including courses like the principles and methods of teaching in the curricula of master and PhD programs.*

Keywords: Effective Teaching, Medical Education, Non-Clinical Teachers, Teacher Training, Faculty Development

Addresses:

[1] (✉) MSc in Medical Entomology, Department of Public Health, School of Health, Kurdistan University of Medical Sciences, Sanandaj, Iran. E-mail: ahvahhabi@gmail.com

[2] MSc in Health Education, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Islamic Azad University of Sanandaj, Sanandaj, Iran. E-mail: haidar5885@yahoo.com

[3] BSc in Nursing, Kermanshah University of Medical Sciences, Paveh Hospital, Kermanshah, Iran. E-mail: msayyadi1359@yahoo.com

[4] PhD Student of Health Education, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran. E-mail: abediniranpour@yahoo.com

[5] MSc in Nursing, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Islamic Azad University of Sanandaj, Sanandaj, Iran. E-mail: kaveh_hpt@yahoo.com

[6] MSc in Epidemiology, Department of Nursing, School of Nursing and Midwifery, Islamic Azad University of Sanandaj, Sanandaj, Iran. E-mail: moradzadehr@yahoo.com

[7] Resident, Department of Infectious Disease, Tehran University of Medical Sciences, Tehran, Iran. E-mail: bagherkarimzadeh@yahoo.com

[Downloaded from ijme.mui.ac.ir on 2026-10-30]